

Cymunedau yn Gyntaf – trafodaeth â staff Cymunedau yn Gyntaf Casnewydd

Dyddiad: 23 Mawrth 2017

Sylwadau rhagarweiniol

01. Rhoddodd staff Cyngor Casnewydd olwg cyffredinol ar weithgareddau Cymunedau yn Gyntaf a'r datblygiadau ers i Ysgrifennydd y Cabinet gyhoeddi y bydd Rhaglen Cymunedau yn Gyntaf yn dod i ben. Dyma rai o'r pwyntiau allweddol:

- Mae Cymunedau yn Gyntaf wedi gweithio gyda 12,500 o bobl drwy Gasnewydd cyfan yn ystod y flwyddyn ddiwethaf;
- Mae'r rhaglen wedi ymdrin â'r problemau sy'n wynebu cymunedau ar lefel ymarferol a strategol;
- Mae'r rhaglen wedi bod yn allweddol i ddatblygiad Casnewydd;
- O ganlyniad i'r cyhoeddiad, bydd y gyllideb yn gostwng yn sylweddol (rhwng 30–45%) ac, ar hyn o bryd, mae'r Cyngor yn cynnal trafodaethau â chontractwyr ac yn bwrw ymlaen â rhaglen diswyddo gwirfoddol. Caiff y penderfyniad i ddod â'r rhaglen i ben effaith ehangach ar y gyllideb, er enghraifft y costau ychwanegol sydd ynghlwm wrth gynlluniau diswyddo gwirfoddol neu orfodol;
- Mae'n dal yn aneglur beth yw amcanion Llywodraeth Cymru ac, felly, sut y dylid datblygu unrhyw rhaglenni newydd. Er bod y cynlluniau i greu 'cymunedau cryf' yn rhoi rhyw awgrym, mae negeseuon cymysg iawn yn dod o gyfeiriad Llywodraeth Cymru;
- Mae'r amserlen ar gyfer datblygu cynlluniau newydd yn heriol iawn;
- Mae'r modd y cyhoeddwyd y penderfyniad wedi'i feirniadu. Clywodd y rhan fwyaf o'r staff am y penderfyniad ar y newyddion gyda'r nos, a phrin iawn oedd y wybodaeth a gafodd y Cyngor i helpu staff i ddeall goblygiadau'r cyhoeddiad.

Trafodaeth â staff

02. Tynnodd staff sylw at amrywiaeth o faterion, gan gynnwys:

Y broses ymgynghori

- Ni chynhaliwyd proses ymgynghori lawn a phriodol ac nid oedd yr ymgynghoriad ar-lein yn ystyrlon.
- Ni chafwyd trafodaeth â'r cymunedau am yr hyn sy'n bwysig iddynt.

Meithrin perthynas â chymunedau

- Llwyddwyd i feithrin perthynas â chymunedau dros y tair blynedd ar ddeg diwethaf a dim ond yn awr rydym wedi ennyn ymddiriedaeth lawn rai ohonynt. Bydd hyn yn diflannu.
- Mae cymunedau'n ymddiried yn staff Cymunedau yn Gyntaf, ac yn eu parchu. Wrth i'r berthynas rhyngddynt ddatblygu, yn lle cyfeirio pobl at wasanaethau (ee y Clwb Swyddi) cânt eu cyfeirio at bobl y maent yn eu hadnabod.
- Cafwyd enghreifftiau o staff Cymunedau yn Gyntaf yn mynd i gynadleddau gwasanaethau cymdeithasol, a nhw oedd yr unig rai a oedd yn adnabod y teulu dan sylw.
- Gall Cymunedau yn Gyntaf ymateb yn gynt i argyfwng a chânt eu hystyried yn llai bygythiol na gwasanaethau mwy ffurfiol.
- Dim ond mewn ardal ddaearyddol fach y gellir meithrin cysylltiadau tebyg. Awgrymwyd bod angen un tîm ar gyfer pob stad.
- Mae pobl yn y cymunedau wedi datblygu'n bersonol ac yn gweithio'n awr i Gymunedau yn Gyntaf. Maent yn batrwm ymddwyn i aelodau eraill o'r gymuned.

Addysg

- Mae Cymunedau yn Gyntaf yn pontio rhwng ysgolion cynradd ac uwchradd. Mae wedi bod yn canolbwyntio ar feithrin perthynas ag ysgolion cynradd i helpu disgyblion i symud o'r ysgolion cynradd ac uwchradd.
- Tanlinellwyd natur gylchol y problemau a'r angen i ystyried hyn wrth wneud penderfyniadau am wasanaethau cymorth. Soniwyd am effaith y penderfyniad i leihau cyllid ar gyfer canolfannau atgyfeirio mewnol, sy'n golygu y bydd plant sy'n ymddwyn mewn ffordd sy'n tarfu ar eraill yn mynd yn ôl i'r ystafell ddosbarth ac yn amharu ar allu plant eraill i ddysgu.

- Soniwyd am bwyslais newydd Llywodraeth Cymru ar Brofiadau Niweidiol Plentyndod a phwysigrwyd y 1000 diwrnod cyntaf gan nodi bod Cymunedau yn Gyntaf yn gwneud y gwaith hwn ers blynyddoedd lawer.

Cyflogadwyedd.

- Mae llawer o gleientiaid Cymunedau yn Gyntaf ymhell iawn o fedru ymgymryd â swydd gyflogedig, ac mae angen amser a chymorth cyn y byddant yn barod i gael eu cynorthwyo i ddod o hyd i waith.
- Dywedodd staff sy'n gweithio ar raglenni cyflogadwyedd na fyddent yn gallu gwneud eu gwaith yn effeithiol heb yr holl waith paratoi y bydd eu cydweithwyr yn ei wneud. Ymhlith yr enghreifftiau a roddwyd roedd y 'Prosiect Rhieni' a ddatblygwyd i helpu rhieni i fagu hyder; roedd pawb a gymerodd ran yn y prosiect hwn wedi ymuno â'r rhaglen Cymunedau am Waith. Cyfeiriwyd hefyd at y grŵp i ddynion dros 50 oed a oedd hefyd yn helpu dynion i fagu hyder a meithrin sgiliau cyn eu cyfeirio at raglenni cyflogadwyedd penodol.
- Roedd pryder hefyd ynghylch meini prawf cymhwysedd rhai rhaglenni cyflogadwyedd, gan awgrymu eu bod yn rhy anhyblyg ac, o ganlyniad, nid yw'r cymorth angenrheidiol ar gael i bawb.

Cynhwysiant cymdeithasol

- Drwy Gymunedau yn Gyntaf, llwyddwyd i ddiwallu anghenion penodol y cymunedau amrywiol yng Nghasnewydd. Er enghraifft, llwyddwyd i ymgysylltu â'r gymuned Romani drwy ganolbwyntio ar feithrin perthynas â phobl allweddol yn y gymuned honno.
- Roedd cryn bryder am y ffaith nad oedd yr heddlu i'w gweld yn ardaloedd Cymunedau yn Gyntaf. Amlygwyd effeithiau cam-drin sylweddau a'r problemau cysylltiedig. Bydd staff Cymunedau yn Gyntaf yn aml yn ymdrin yn uniongyrchol ag ymddygiad gwrthgymdeithasol.

Cyllid a strwythurau

- Am bob £1 a gaiff ei buddsoddi yng Nghymunedau yn Gyntaf, caiff £4.74 ei arbed.
- Mae angen cyllid mwy hirdymor i ddatblygu cymunedau cryf. Ar y gorau, byddai cyllid yn cael ei ddyrannu am gyfnod o dair blynedd yn unig, ond mae hyn wedi

gostwng i gyllid blynyddol. Er mwyn trechu tlodi, mae angen cyllid mwy cynaliadwy ac mae angen ei gynnig am gyfnodau hirach (ee 10 mlynedd).

- Dull Bywoliaethau Cynaliadwy Oxfam – cafodd y pecyn cymorth hwn ei addasu a'i ddefnyddio'n llwyddiannus ar ystâd Dyffryn, ac mae'n cael ei gyflwyno'n awr drwy Gasnewydd cyfan. Mae'r adroddiad gwerthuso ar gael yma ac mae rhagor o wybodaeth ar gael yma. Gwahoddwyd y Pwyllgor i ymweld ag ystâd Dyffryn i'w helpu i ddeall y gwaith yn well.
- Tanlinellwyd ei bod yn bwysig sicrhau bod rhaglenni'n gydnaws â gilydd a bod angen gweithredu'n fwy cyfannol. Roedd rhai'n pryderu ynghylch dyblygu gwasanaethau gan ddweud bod angen i Arweinwyr Gwasanaethau feddwl yn fwy creadigol a strategol i sicrhau bod adnoddau'n cael eu defnyddio'n effeithiol.
- Derbyniwyd bod Cymunedau yn Gyntaf wedi methu mewn rhai ardaloedd efallai, ond nid yng Nghasnewydd. Amlygwyd hefyd nad oedd llwyddiant bob amser yn cyd-fynd yn daclus â fframweithiau rheoli perfformiad neu setiau data.

Effaith dod â rhaglen Cymunedau yn Gyntaf i ben

- Roedd rhywfaint o ddryswch ynglŷn â pham y byddai'r Llywodraeth yn dod â'r rhaglen i ben heb egluro beth y bydd yn ei ddarparu yn ei le.
- Roedd rhai'n pryderu y bydd Casnewydd yn colli staff a'u sgiliau wrth iddynt chwilio am swyddi eraill, a thynnwyd sylw at yr effaith ehangach a gaiff hyn ar Gasnewydd.

"Dydw i ddim yn deall pam nad yw'r hyn a fydd yn digwydd [ar ôl dod â'r rhaglen i ben] yn codi arswyd ar Lywodraeth Cymru."

Cymunedau yn Gyntaf – Ymweliad â Chlwstwr Dwyrain Casnewydd

Dyddiad: 26 Mai

Aelod: John Griffiths AC (Cadeirydd)

Safleoedd yr ymwelwyd â hwy: Moorland a'r Hope Centre

Yn ystod yr ymweliad cyfarfu'r Cadeirydd â'r staff, defnyddwyr y gwasanaeth a gwirfoddolwyr. Trafodwyd amrywiaeth eang o faterion, gan gynnwys; darpariaeth Dechrau'n Deg; trefniadau pontio; y newid i roi mwy o bwyslais ar gynorthwyo pobl i ddod yn fwy cyflogadwy ac enghreifftiau o sut mae darpariaeth Cymunedau yn Gyntaf wedi cael effaith gadarnhaol ar unigolion a theuluoedd.

Effaith y penderfyniad i ddod â'r rhaglen Cymunedau yn Gyntaf i ben

- Yng Nghasnewydd, bu gostyngiad o £720,000 yn lefel y cyllid. Mae hyn wedi arwain at gael gwared ar 21 swydd cyfwerth ag amser llawn; gydag 8.5 o staff cyfwerth ag amser llawn yn gadael Cyngor Casnewydd trwy wirfoddoli i gael dileu eu swyddi; a swyddi 6.5 aelod o staff yn cael eu dileu yn Cymdeithas Mudiadau Gwirfoddol Gwent. Roedd 6.5 o'r swyddi yn rhai gwag na chawsant eu llenwi.
- Bydd yr hen raglen yn dod i ben gam wrth gam erbyn diwedd mis Mehefin. Mae rhai rhaglenni'n cael eu symud i wasanaethau eraill, er enghraifft bydd y Rhaglen Aspire (sydd â'r nod o adnabod a chefnogi pobl ifanc nad oes ganddynt ddiddordeb mewn addysg) yn symud i'r Gwasanaeth Ieuencid. Bydd Dechrau'n Deg yn cymryd drosodd y ddarpariaeth chwarae.
- Mae wedi bod yn haws trosglwyddo gwasanaethau gan fod y gwasanaethau perthnasol i gyd yn rhan o un Gyfarwyddiaeth (Adfywio) yn yr awdurdod lleol.
- Mae'r awdurdod lleol yn mabwysiadu dull cydweithredol er mwyn sicrhau bod gwasanaethau'n parhau i gael eu darparu, gan gyd-drefnu gwasanaethau'n well.
- Bu cryn dipyn o ansicrwydd i staff ac mae hyn, yn ogystal â'r diffyg arweiniad, wedi ei gwneud yn anoddach iddynt ddeall beth fydd goblygiadau'r newidiadau.

- Mae prosiectau wedi cael eu trosglwyddo i wasanaethau eraill, pryd bynnag y bo modd, a'r gwaith cyllidebu ar gyfer eleni wedi canolbwyntio ar fuddsoddiadau sylweddol i gynorthwyo i sefydlu prosiectau cyn i'r cyllid gael ei leihau. Yn unol â phwyslais Llywodraeth Cymru ar gyflogadwyedd, bydd y prosiectau yn canolbwyntio ar y meysydd a ganlyn:
  - Iechyd a Lles. Y gwasanaethau cymorth y gall fod eu hangen ar gleient i'w gynorthwyo i ddod yn gyflogadwy.
  - Datblygu sgiliau. Ar gyfer cleientiaid sydd ag angen datblygu sgiliau ychwanegol fel sgiliau digidol, llythrennedd neu iaith.
  - Gwasanaethau cymorth cyflogadwyedd. Unrhyw hyfforddiant penodol y mae ar gleient ei angen i gael swydd.
- Mae'r staff wedi cael eu symud i un adeilad, gan arbed tua £25,000 fesul clwstwr ledled Casnewydd; fodd bynnag, mae'r canolfannau cymunedol i gyd yn parhau i fod ar agor.
- Mae gwaith gwirfoddolwyr Cymunedau yn Gyntaf yn cyfateb i tua £70–80,000 o gostau staff (wedi'i gyfrifo ar sail isafswm cyflog).
- Mae trefniant ariannu blynyddol yn ei gwneud yn anodd cynllunio ar gyfer y dyfodol. Mae'r gwasanaethau cymorth cyflogadwyedd wedi'u hariannu tan 2020, ond mae'n anodd gwneud penderfyniadau pan nad yw'r canllawiau ar gael eto. Dim ond am flwyddyn arall y mae'r cyllid ar gyfer Teuluoedd yn Gyntaf wedi'i warantu.
- O ran y rhaglen, mae'r rhan fwyaf o'r prosiectau wedi bod yn canolbwyntio ar feysydd targed, a dim ond os ydynt yn cyd-fynd â'r egwyddor o gynnwys y gymuned y mae prosiectau mwy 'meddal' wedi derbyn cyllid.
- Yn y gorffennol, mae Cymunedau yn Gyntaf yng Nghasnewydd wedi ariannu cronfeydd bwyd, ond nid yw'r cyllid hwn yn cael ei ddarparu bellach.

Rheolau cymhwysedd amrywiol ar draws cynlluniau

- Yn y cynllun Dechrau'n Deg yn Moorlands, codwyd pryderon ynglŷn â'r cyfyngiadau cod post.
- Nid yw'r cynllun yn darparu hyd eithaf ei allu ar hyn o bryd, er bod arian ar gael, oherwydd y cyfyngiadau cod post. Mae hyn er gwaethaf y ffaith bod staff yn gyfarwydd â phobl sy'n byw yn agos at y ganolfan ac a fyddai'n cael budd o'r

gwasanaeth. Fodd bynnag, nid ydynt yn gymwys oherwydd nad yw eu cod post yn cael ei gwmpasu gan y rhaglen Dechrau'n Deg.

- Tynnwyd sylw at y diffyg cysondeb rhwng rhaglenni cymorth; nid oes gan y rhaglen Teuluoedd yn Gyntaf gyfyngiad cod post, ond mae Dechrau'n Deg a Chymunedau yn Gyntaf yn gweithredu ar sail cod post. Bydd yn anodd cyd-drefnu gwasanaethau oherwydd y gwahanol ddulliau o benderfynu pwy sy'n gymwys.
- Tynnwyd sylw at y ffaith fod codau post sy'n cynnwys tai gwarchod yn bennaf yn gymwys ar gyfer Dechrau'n Deg.
- Roedd staff yn teimlo y gellid cynorthwyo i fynd i'r afael â rhai o'r materion hyn pe byddai Llywodraeth Cymru yn ymgysylltu'n well â'r rhai sy'n darparu gwasanaethau rheng flaen.

Y newid i roi mwy o bwyslais ar gyflogadwyedd

- Nid yw Llywodraeth Cymru wedi darparu unrhyw arweiniad ar y Cynllun Cyflogadwyedd hyd yma.
- Mynegwyd pryderon y bydd y pwyslais ar y blynyddoedd cynnar a chyflogadwyedd yn effeithio ar lefel y gefnogaeth y gellir ei darparu ar gyfer pobl ifanc o oedran ysgol uwchradd. Mae rhaglenni fel Aspire wedi cael effaith sylweddol ar sicrhau bod pobl ifanc yn gadael yr ysgol gyda chymwysterau sylfaenol, ac mae perygl y bydd cyfleoedd yn cael eu colli i ymyrryd cyn 16 oed. Clywsom am brofiad un person o'r rhaglen, sut yr enillodd gymwysterau, a gynorthwyodd i arwain at leoliad gyda GemauStryd ac yna swydd gyflogedig gyda'r rhaglen Cymunedau yn Gyntaf.
- Amlygwyd ei bod yn llawer mwy anodd cynnal ymyriadau llwyddiannus ar ôl i bobl ifanc adael yr ysgol.
- Pryderon y collir y gefnogaeth ddi-dor sydd ar gael o'r blynyddoedd cynnar i'r ysgol a'r cyfnod ar ôl addysg, gyda theuluoedd a phlant yn cael eu colli ar ôl Dechrau'n Deg.
- Mae sgiliau digidol yn broblem arbennig i bobl dros 50 oed, a bydd yn dod yn broblem fwy arwyddocaol pan gaiff Credyd Cynhwysol ei gyflwyno yng Nghasnewydd y flwyddyn nesaf.
- Rhoddir sanctiynau budd-dâl i bobl yn aml, nid oherwydd nad ydynt yn fodlon cymryd rhan yn y broses ond oherwydd nad oes ganddynt y sgiliau sylfaenol

angenrheidiol i ymgeisio am swyddi. Gall hon fod yn broblem arbennig pan nad yw pobl yn meddu ar y sgiliau iaith angenrheidiol. Rhoddwyd enghreifftiau o gleientiaid sy'n cael gwersi Saesneg ar gyfer Siaradwyr Ieithoedd Eraill (ESOL), pryd maent yn dysgu sgiliau iaith sylfaenol, ond lle y disgwylir iddynt lenwi ffurflenni cais ar yr un pryd.

- Codwyd pryderon hefyd ynglŷn ag effaith y ffaith nad oes digon o athrawon ESOL ar gael i gyflwyno gwersi ESOL.
- Mae Cymunedau yn Gyntaf yn aml wedi adnabod pobl y mae'r Rhaglen Waith yn eu cyfrif fel y bobl sydd bellaf i ffwrdd o'r farchnad gyflogaeth, ac mae cwmpas y cymorth a ddarperir yn eang a gall gael effaith sylweddol ar unigolion a'u teuluoedd.
- Nid yw pobl yn dymuno mynd i'r Ganolfan Gwaith, ond byddant yn fodlon mynd i ganolfannau Cymunedau yn Gyntaf. Amlygwyd bod llawer o adnoddau yn mynd yn uniongyrchol i'r Ganolfan Gwaith, ond maent yn dibynnu ar y rhaglen Cymunedau yn Gyntaf i ddarparu llawer o'r cymorth angenrheidiol i'w cael yn barod ar gyfer cyflogaeth.
- Ceir peth pryder na fydd y rhaglen Cymorth Cyflogaeth o reidrwydd yn darparu cymorth fel ESOL, sgiliau sylfaenol a chlybiau swyddi. Mae'n canolbwyntio mwy ar gymorth dwys ar gyfer unigolion, ond mae'r gefnogaeth ehangach yn gam cyntaf hanfodol tuag at gael pobl yn barod ar gyfer cyflogaeth.

